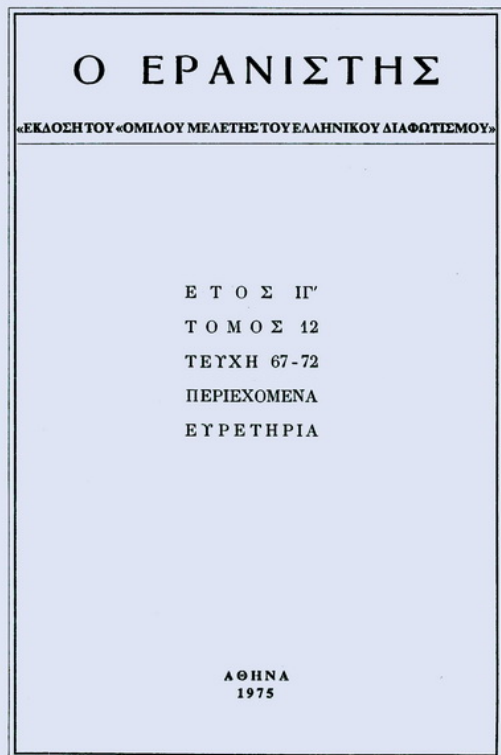

The Gleaner

Vol 12 (1975)

Άγνωστες προσπάθειες του Γκίλφορντ για τη σύσταση της Ιονίου Ακαδημίας

Αθ. Ε. Καραθανάσης

doi: [10.12681/er.9139](https://doi.org/10.12681/er.9139)

Copyright © 2016, Αθ. Ε. Καραθανάσης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Καραθανάσης Α. Ε. (2016). Άγνωστες προσπάθειες του Γκίλφορντ για τη σύσταση της Ιονίου Ακαδημίας. *The Gleaner*, 12, 7–16. <https://doi.org/10.12681/er.9139>

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΤΟΥ ΓΚΙΛΦΟΡΔ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΙΟΝΙΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Έχουν γραφή αρκετά, κυρίως από τόν Έπτανήσιο έρευνητή τοῦ περασμένου αἰώνα Ἀνδρέα Παπαδόπουλο - Βρετό, γιά τήν ἱδρυση τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας στήν Κέρκυρα. Πάρα πολὺ γνωστὴ εἶν' ἐπίσης ἡ μεγάλη συνεισφορὰ τοῦ Ἀγγλου φιλέλληνα κόμητος Φρειδερίκου Γκίλφορδ στὴ σύσταση τῆς Ἀκαδημίας αὐτῆς¹.

Μιὰ μικρὴ ἱστορικὴ ἀναδρομή: ἡ Ἰόνιος Ἀκαδημία ἀνοίξε τις πύλες της στὶς 17 Μαΐου 1824, ἀφοῦ ἄλλωστε τὸ Σύνταγμα τῶν Ἰονίων νήσων τοῦ 1817 προέβλεπε τὴ σύστασή της (ἄρθρον 23)². Χρειάστηκε νὰ περάσουν ἑπτὰ ὀλόκληρα χρόνια καὶ νὰ ἐπέλθῃ καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἀγγλου ἀρμοστή τῶν Ἰονίων σὲρ Θωμᾶ Μαΐτλανδ, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀντιταχθῇ πεισματικὰ στὴν ἱδρυση τῆς Ἀκαδημίας αὐτῆς, γιὰ νὰ μπορέσῃ ἐπιτέλους ν' ἀρχίσῃ τὴ λειτουργία της. Καὶ ὅμως παρὰ τὴν πείσμονα, κι' ἀνεξήγητη ἀπὸ μιὰν ἄποψη, ἀντίδραση τοῦ Μαΐτλανδ στὰ ἑπτὰ χρόνια τῆς ἀναμονῆς (1817 - 1824) ὁ Ἀγγλος φιλέλληνας μὲ τὴ συνεργασία διακεκριμένων Ἑλλήνων τῆς ἐποχῆς δὲν σταμάτησε καθόλου τις προσπάθειές του γιὰ τὴν ὅσο τὸ δυνατόν καλύτερη ὀργάνωση τῆς Ἀκαδημίας³. Καὶ πρῶτα σκέφτηκε νὰ ἀποστείλῃ νέους Ἕλληνες

1. *Notizie Biografiche Storiche su Federico Conte di Guilford*. Βιογραφικά - Ἱστορικά Ὑπομνήματα περὶ τοῦ κόμητος Φρειδερίκου Γκίλφορδ, καὶ περὶ τῆς παρ' αὐτοῦ συστηθείσης Ἀκαδημίας ὑπὸ Ἀνδρέου Παπαδοπούλου-Βρετοῦ. Ἀθῆναι 1846. Πρβλ. «Ἑλληνικὴ Δημιουργία», τ. 3 (1949), σ. 722-814.

2. Τὸ ἄρθρο 23 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1817 ἀναφερόταν στὴ «δημοσία τῆς Νεότητος Ἀγωγή» καὶ ἔγραφε: «ἀφ' οὗ ὁ τοῦ Πολιτεύματος Χάρτης ἐπικυρωθῇ ἀπὸ τὸν Προστάτην Ἠγε-

μόνα, τὸ νὰ παρθοῦν τὰ καθήκοντα μέτρα ἀπ' αὐτήν, πρῶτον μὲν διὰ τὴν σύστασιν Στοιχειωδῶν Σχολείων, καὶ μετέπειτα διὰ τὴν ἀποκατάστασιν ΜΙΑΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ διὰ τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἐπιστημῶν, τῆς Φιλολογίας καὶ τῶν ὥραιων τεχνῶν», βλ. Ἀνδρέου Παπαδοπούλου-Βρετοῦ, ὅπ. σ. 41.

3. Ἡ ἐφημερὶς *Gazetta di Firenze*, ἀριθμ. 94/189 ἔγραφε γιὰ τὴν συνεργασία Γκίλφορδ - Καποδίστρια τὰ ἐξῆς: «Πρὸ πολλοῦ ᾗδη χρόνου οἱ Ἕλληνες τῶν νήσων τούτων ἐφλογίζοντο ἀπὸ τὸν ἔρωτα τοῦ νὰ ἴδωσι μετα-

ἐπιστήμονες στὰ Πανεπιστήμια τῆς Δύσης —κυρίως στὴν Ἰταλία—, οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ ἔλαβαν ἐκεῖ μιὰ λαμπρὴ πανεπιστημιακὴ μόρφωση, μετὰ τὴν ἐπιστροφή τους στὰ Ἑπτάνησα διορίστηκαν καθηγητὲς στὴ νεοσύστατὴ Ἀκαδημία. Ἔτσι λοιπόν, ὅταν, μόλις γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸ 1817, στὶς 7 Μαρτίου 1820, ὁ σὲρ Μαῖτλανδ ἔκανε λόγο γιὰ τὴν Ἀκαδημία καὶ τὸν πρόεδρό της κόμητα Γκίλφορντ, πρώτη δουλειὰ τοῦ τελευταίου ἦταν νὰ κοινοποιήσῃ στὴ Νομοτελεστικὴ Ἀρχὴ τὰ ὀνόματα τῶν καθηγητῶν ποὺ σπουδάζαν ἀκόμη στὴν Ἀγγλία, Γαλλία, Γερμανία, Ἰταλία⁴ καὶ τοὺς ὁποίους αὐτὸς ἀπὸ παλιὰ εἶχε ἐπιλέξει καὶ φρόντιζε, ὅπως εἰπώθηκε, νὰ σπουδάζουν μὲ δικά του χρήματα⁵. Τὸν Γκίλφορντ ἀπασχόλησε ἐπίσης ἡ οἰκονομικὴ πλευρὰ τοῦ ὅλου ἔργου. Βέβαια ὁ ἴδιος εἶχε ἀναλάβει μεγάλο μέρος τῶν ἐξόδων, ἀλλὰ χρειάζοταν πολλὰ χρήματα καὶ ἀκόμη πολλὰ βιβλία γιὰ τὴ δημιουργία Βιβλιοθήκης. Σκέφτηκε λοιπόν ἀπὸ νωρὶς νὰ ἐνοχλήσῃ τὶς αὐστριακὲς ἀρχὲς τῆς Βενετίας κáνοντας μνεῖα τῆς δωρεᾶς Φλαγγίνης πρὸς ὄφελος τῶν Ἑπτανησίων καθὼς ἐπίσης καὶ νὰ ζητήσῃ νὰ τοῦ δώσουν βιβλία ἀπὸ τὰ τυχὸν ὑπάρχοντα διπλὰ στὶς βιβλιοθήκες τοῦ Ἀγίου Μάρκου καὶ τῆς Πάντοβας.

Παραθέτουμε τὸ κείμενο καὶ τὴ μετάφραση τοῦ ὑπομνήματος ποὺ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1819 ὁ κόμης Φρειδερίκος Γκίλφορντ ἀπέστειλε πρὸς τὶς αὐστριακὲς ἀρχὲς τῆς Βιέννης στὰ πλαίσια τῶν προσπαθειῶν τῆς ἐπταετίας ποὺ ἀναφέραμε⁶:

Ἐξ τῶν συστημένων Ἑλληνικὸν Πανεπιστήμιον καὶ τελευταῖον ἀπήλαυσαν τὴν εὐεργεσίαν ταύτην, χάρις εἰς τὴν αἰουράστον καὶ σοφὴν ἐπιμέλειαν τοῦ Λόρδ Γκίλφορντ, συγγενοῦς τοῦ περιφήμου ὑπουργοῦ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, ἐπιφορτισθεὶς παρὰ τῆς κυβερνήσεώς του ὁ κόμης Γκίλφορντ νὰ ὀργανίσῃ τὸ Πανεπιστήμιον τοῦτο διώρισε ἤδη καθηγητὰς τινὰς καὶ ἔκλεξε πρὸς τοῦτο Ἑλλήνας διακεκριμένης ἱκανότητος· οὐδεὶς ἄλλος δὲν συνετέλεσεν μὲ τόσῃν δραστηριότητι ὅσον ὁ κόμης Ἰωάννης Καποδίστριας, γεννηθεὶς ὡς γνωστὸν εἰς Κέρκυραν κ.λ.π.».

4. Ἀνδρέου Παπαδοπούλου - Βρετοῦ, ὅπ. π., σ. 45.

5. Γιὰ τὴν προσπάθεια τοῦ Γκίλφορντ νὰ ἐπανδρώσῃ τὴν Ἰόνιο Ἀκαδημία μὲ ἐκλεκτὰ στελέχη γράφτηκε καὶ τὸ ἐξῆς: «συνέλεγε τὰ ἄνθη ταύτης τῆς γῆς ἡμῶν, ὅπου καὶ ἂν ἐσκορπισμένα τὰ ἀπῆντα ἢ εὐρισκόμενα τὰ ἐγνώριζεν», βλ. Ἡλία Τσιτσέλη, *Κεφαλληνιακὰ Σύμμικτα*, τόμος Α', Ἀθήναι 1904, σ. 226.

6. Τὰ ἔγγραφα αὐτὰ βρίσκονται στὸ Α (rchivio) di S(tato) di V(enezia), Seconda Dominazione, b.v. 19/10, Presidio del Governo, 1814-1819.

Copia :

Thomas Flangini, secrétaire du Senat Venitien, vers le milieu de l'avant dernier siècle, a legué une somme considérable pour l'établissement d'une École, et d'un Hospital à Venise, pour la Nation Grecque en général, donnant une préférence limitée d'admission à ses compatriotes de Corfou ; Il pria le Sénat Vénitien d'exercer les fonctions de son exécuteur testamentaire, avec ordre, que si ces établissements ne pouvaient pas se faire à Venise, qu'ils se feraient à Corfou. Le Sénat a accepté la charge ; Les établissements ont eu lieu à Venise et se sont maintenus, dans un état florissant, jusqu'à la chute de la République, quant au capital de la somme lequel montait à environ quatre vingt dix mille séquins les curateurs de [ces établissements, pour la plupart septinsulaires, ont fait des remontrances au Gouvernement français - italien, afin que cette somme, prise par l'état, fut reconnue comme dette de la Banque Napoléon, ce qui avait eu lieu à l'égard de l'argent laissé, sous des circonstances semblables, à l'église de St. Georges aussi des Grecs à Venise. Le Gouvernement d'alors, sans rejeter la demande, a déclaré que les objets de cette charité seraient admis provisoirement aux hôpitaux et aux lycées Nationaux. Il n'est pas nécessaire que je démontre à Votre Altesse, combien cet arrangement est inutile aux septinsulaires et préjudiciable aux familles Grecs établies dans les États Autrichiens, lesquelles se trouveraient prévenues par l'admission des Corfiotes, s'ils s'exerçaient le droit de préférence qui leur est assuré par la volonté du testateur.

C'est pour cela que j'ai été chargé par le Gouvernement Britannique, de solliciter la justice de l'empereur Souverain de Venise pour quelque compensation, applicable à l'Université, qui doit s'établir dans les Isles Ioniennes, par laquelle se concilieront les intentions de Flangini, les prétentions des Insulaires et les intérêts des sujets Grecs de S. M. Impériale et Royale.

[Ὁ Θωμᾶς Φλαγγίνης, γραμματέας τῆς βενετικῆς Συγκλήτου, περὶ τὰ μέσα τοῦ προπερασμένου αἰώνα, κληροδότησε ἓνα σημαντικὸ ποσὸ γιὰ τὴν ἰδρυση ἑνὸς Σχολείου καὶ ἑνὸς Νοσοκομείου στὴ Βενετία πρὸς ὄφελος τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους γενικῶς, δίνοντας μιὰν περιορισμένη προτίμηση εἰσαγωγῆς στοὺς Κερκυραίους συμπατριῶτες του. Παρεκάλεσε τὴ βενετικὴ Σύγκλητο νὰ ἀσκήσῃ τὰ καθήκοντα τοῦ ἐκτελεστῆ τῆς διαθήκης μὲ τὸν ὅρο, ἂν αὐτὰ τὰ ἰδρύματα δὲνμποροῦσαν νὰ γίνουν στὴ Βενετία, νὰ γίνουν στὴν Κέρκυρα. Ἡ Σύγκλητος δέχτηκε τὸ βᾶρος τῆς ἐκτελέσεως.

Τὰ ἱδρύματα χτίστηκαν στὴ Βενετία καὶ παρέμειναν σὲ μιὰν ἀνθηρὴ κατάσταση, μέχρι τὴν πώση τῆς Δημοκρατίας, ὅποτε τὸ κεφάλαιο τοῦ ποσοῦ ἀνερχόταν στὰ 90 περίπου χιλιάδες τσεκίνα. Οἱ ἐπίτροποι τῶν ἱδρυμάτων αὐτῶν, στὴν πλειονότητα Ἑπτανήσιοι, διαμαρτυρήθηκαν στὴ γαλλο-ιταλικὴ κυβέρνησι, ὥστε τὸ ποσὸ αὐτό, ποὺ πάρθηκε ἀπὸ τὸ Κράτος, ν' ἀναγνωριστῇ σὰ χρέος τῆς Τραπεζῆς Ναπολέοντος, ὅπως εἶχε συμβῇ κάτω ἀπ' τὴς ἴδιες περιστάσεις μὲ τὰ χρήματα τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τῶν Ἑλλήνων. Ἡ τότε κυβέρνησι, χωρὶς ν' ἀποκρούσῃ τὴν αἴτησι, ἀνακοίνωσε ὅτι τὰ χρήματα τῆς εὐεργεσίας αὐτῆς θὰ ἀπορροφηθοῦν προσωρινὰ σὲ νοσοκομεῖα καὶ σὲ ἐθνικὰ λύκεια.

Δὲν εἶν' ἀνάγκη ν' ἀποδείξω στὴν Ὑψηλότητά Σας πόσο ἡ διευθέτησι αὐτὴ εἶν' ἀνώφελη στοὺς Ἑπτανήσιους καὶ ἐπιβλαβὴς στὶς ἐλληνικὰς οἰκογένειες ποὺ εἶν' ἐγκατεστημέναι στὰ μέρη τῆς Αὐστρίας, ποὺ θὰ μείνουν ἔξω μὲ τὴν εἴσοδο τῶν Κερκυραίων, ἂν αὐτοὶ θ' ἀσκοῦσαν τὸ δικαίωμα τῆς προτιμήσεως ποὺ τοὺς εἶναι ἀσφαλισμένο μὲ τὴ θέλησι τοῦ διαθέτη.

Γι' αὐτὸ ἔχω ἐπιφορτιστῇ ἀπὸ τὴ βρετανικὴ κυβέρνησι νὰ παρακινήσω τὴ δικαιοσύνη τοῦ Ὑψηλοῦ Αὐτοκράτορα τῆς Βενετίας γιὰ κάποιον συμβιβασμό, ποὺ νὰ προσαρμοστῇ στὸ Πανεπιστήμιο ποὺ θὰ γίνῃ στὰ Ἴονια νησιά καὶ μὲ τὸν ὅποιο συμβιβασμό θὰ ικανοποιηθοῦν οἱ ἐπιθυμίες τοῦ Φλαγγίνη, οἱ ἀπαιτήσεις τῶν νησιωτῶν καὶ τὰ συμφέροντα τῶν ὑπηκόων Ἑλλήνων τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς καὶ Βασιλικῆς Μεγαλειότητος].

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸ ὑπόμνημα αὐτὸ ὁ Γκίλφορντ εἶχε γνώσι τῶν ἐλληνικῶν πραγμάτων καὶ συγκεκριμένα γιὰ τὴς εὐεργεσίας τοῦ μεγάλου Κερκυραίου ἐθνικοῦ εὐεργέτη Θωμᾶ Φλαγγίνη, ποὺ ὡς γνωστόν, ἔδρουσε μὲ δικά του ἔξοδα τὸ ζακουστό σὲ ὅλη τὴν Ἀνατολὴ Φλαγγινιανὸ Φροντιστήριον⁷, ποὺ ἄφησε μὲ τὴ διαθήκη του σεβαστὰ χρηματικὰ ποσὰ γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι Ἑλλήνων —καὶ «Λατίνων» ἀκόμη— αἰχμαλώτων⁸, γιὰ τὴν ὑπανδρεία νεαρῶν Ἑλληνίδων καὶ γιὰ ἄλλους ἀγαθοεργούς σκοπούς⁹. Τὸ «λεγάτο» Φλαγγίνη τὸ διαχειριζόταν ἡ βενετικὴ δημοκρατία σὲ συνεργασία μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Ἀδελφότητα Βενετίας, ἀλλ' ὅταν στὰ 1797 εἰσῆλθε θριαμβευτικὰ στὴ Γαληνότατη καταλύοντας τὸ καθεστῶς τῆς ὁ δημοκρατικὸς αὐτοκράτωρ Ναπολέων τόσοι τὰ χρήματα τῆς κληρονομίᾳς τοῦ Φλαγγίνη, ὅσον καὶ τὰ χρήματα τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος Βενετίας, ποὺ ἦταν κατατεθειμένα στὴ βενετικὴ Τράπεζα (Zecca) —γύρω στὰ 1.667,800 φράγκα— ἀρπάχτηκαν

7. Ἰωάννου Βελούδου, *Ἑλλήνων Ὁρθοδόξων ἀποικία ἐν Βενετία*, β' ἐκδοσις, Βενετία 1893, σ. 116 - 121 καὶ Κ. Δ. Μέρτζιου, *Θωμᾶς Φλαγγίνης καὶ ὁ Νέος Ἑλληνομνημῶν*, «Πραγματεῖαι τῆς Ἀκαδημίας Ἀθη-

νῶν», Θ', Ἀθῆναι 1939, σ. 90 - 128.

8. Κ. Δ. Μέρτζιου, ὅπ. π., σ. 130 - 133.

9. Κ. Δ. Μέρτζιου, ὅπ. π., σ. 134 - 165.

κυριολεκτικά ἀπὸ τὸ Γάλλο στρατηλάτη καὶ μεταφέρθηκαν στὴ Γαλλία¹⁰. Μάταιες ἦταν οἱ προσπάθειες τῶν Ἑλλήνων τῆς Βενετίας πὺ μὲ ἄλλε-
πάλληλα ὑπομνήματά τους στὴ γαλλικὴ καὶ αὐστριακὴ —ἀργότερα—
διοίκηση, ζητοῦσαν τὴν ἐπιστροφὴ τῆς περιουσίας τῆς Ἀδελφότητος
καὶ τῆς κληρονομίᾳς Φλαγγίνη¹¹. Ἀκόμη καὶ τὸν Ἀδαμάντιο Κοραῖ
εἶχαν ἐπιστρατεύσει νὰ μεσιτέψῃ στὸ Ναπολέοντα γιὰ τὴν ἐπιστροφὴ
τῶν χρημάτων¹². Εἶχαν περάσει εἴκοσι περίπου χρόνια καὶ νὰ πού
καὶ ὁ Γκίλφορντ ἐπενέβῃ καὶ ζητοῦσε ἐπιστροφὴ τοῦ ποσοῦ, ἢ μέρους,
αὐτοῦ στὰ 1819 ἀπὸ τοὺς Αὐστριακοὺς. Σημειώνουμε ἐπίσης πὺς κοντὰ
στὰ ἄλλα ὁ Γκίλφορντ ἐπεσήμανε στὴν κυβέρνησιν τῆς Βιέννης καὶ τὸ
γεγονὸς ὅτι θίγονταν ὠρισμένα συμφέροντα τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων
τῆς Αὐστρίας. Κι' ὅς σημειωθῇ πὺς ἡ Αὐστρία τότε ἀποτελοῦσε, σὰ
μια μεγάλη εὐρωπαϊκὴ δύναμις, τὸν πόλο ἑξέως τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων.

Μὲ τὸ παραπάνω ὑπόμνημα στελνόταν ἀπὸ τὴ Βιέννη καὶ μὴ
ἐπιστολὴ ὑπογραφομένη ἀπὸ τὸν Metternich καὶ πὺ ἀπευθυνόταν
«à Son Excellence Monsieur le Comte de Goess». Τὴν ἐπιστολὴ
αὐτὴν θὰ παρέδινε ὁ ἴδιος ὁ Γκίλφορντ στὸν Goess. Φαίνεται πάντως
πὺς ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ γράφτηκε μὲ βάση τὸ προηγούμενο ὑπόμνημα
τοῦ Γκίλφορντ.

Vienne, le 13 Janvier 1819

Lord Guilford, qui aura l'honneur de vous remettre cette lettre,
se rend à Venise pour y prendre des informations sur un objet qui
l'intéresse vivement comme créateur et restaurateur de l'Université
qu' il est chargé d'organiser dans les îles ioniennes. Il réclame à
cet effet un capital légué vers le milieu de l'avant dernier siècle, par
un nommé Thomas Flangini, secrétaire du Sénat Venitien, pour
l'établissement d'une école et d'un hôpital à Venise pour la nation

10. Ἰω. Βελούδου, ὅπ. π. σ. 104.

11. Ἑλλην. Ἰστοιτ. Βενετίας, Reg.
200 a passim καὶ σὲ ἄλλα λυτὰ
ἐγγραφα τοῦ ἴδιου ἀρχείου.

12. Ἑλλην. Ἰστοιτ. Βενετίας, Reg.
37, ἐπιστολὴ τοῦ Θωμᾶ Σπανιολάκη
«A Monsieur Coray, rue Fau-
bourg St. Honoré, A 66, A Paris».
Ὁ Σπανιολάκης γράφει καὶ τὰ ἐξῆς:

«... διὰ νὰ ἡμπορέσωσιν (οἱ Ἑλ-
ληνες τῆς Βενετίας) νὰ ἀποκτήσωσιν
τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον συντρέ-
χωσιν μὲ τὴν ἀναφορὰν τους εἰς τοὺς
πόδας τοῦ Ἡρώος τοῦ Ναπολαῖον
(sic) καὶ θέλει σᾶς εἶναι καὶ ἐκεῖνοι
καὶ ἐγὼ εὐχάριστοι...». Πρβλ. Ἀδ.
Κοραῖς, Ἀλληλογραφία, ἔκδ. ΟΜΕΔ,
τ. Β', σ. 332, ἀριθμ. ἐπιστ. 360 (2
Ἰουνίου 1806).

grecque en général et plus particulièrement pour ses compatriotes de Corfou. Votre Excellence trouvera dans l'extrait ci - joint les données que Lord Guilford m'a communiquées sur cette réclamation qui a été antérieurement l'objet de plusieurs communications entre les départements de l'intérieur, mais sur laquelle je n'ai pu jusqu'ici procurer les actes. Il paraît au reste qu'elle porte sur un capital dont le Gouvernement français a disposé et que très vraisemblablement le gouvernement actuel ne peut être tenu à refournir. Ce n'est donc nullement dans l'intention de préjuger en rien la question que je me suis prêtée à mettre Lord Guilford en rapports directs avec Votre Excellence sur cette affaire, mais en considération des égards qu'il mérite personnellement par son caractère estimable et de ce que nous aimons à témoigner à tout ce qui tient au Gouvernement Britannique j'ai voulu lui fournir une occasion de Vous entretenir lui - même de l'objet de sa réclamation, bien convaincu que vous l'écouteriez avec bienveillance et que n'étant pas dans le cas de prendre une décision, vous vous bornerez à lui promettre d'en référer à la Cour, ce qui pour le moment le satisfera.

Recevez
Metternich

A son Excellence
Monsieur le Comte de
Goess

[Βιέννη, 13 'Ιανουαρίου 1819

Κύριε Κόμη,

Ὁ Λόρδος Γκίλφορντ πού θά ἔχη τήν τιμήν νά σᾶς ἐπιδώσῃ αὐτή τήν ἐπιστολή, μετέβη στή Βενετία, γιά νά πληροφορηθῇ σχετικά μ' ἓνα θέμα πού τόν ἐνδιαφέρει ζωηρά σά δημιουργό καί ἀναστηλωτή τοῦ Πανεπιστημίου πού ἐπιφορτίστηκε νά ὀργανώσῃ στά Ἰόνια νησιά. Ἀπαιτεῖ γιά τό σκοπό αὐτόν ἓνα κεφάλαιο κληροδοτημένο περὶ τὰ μέσα τοῦ προπερασμένου αἰώνα, ἀπὸ κάποιον ὀνομαζόμενο Θωμᾶ Φλαγγίνη, γραμματέα τῆς Βενετικῆς Συγκλήτου, γιά τήν ἱδρύσῃ ἐνὸς Σχολείου καί ἐνὸς Νοσοκομείου στή Βενετία γιά τὸ ἐλληνικὸ ἔθνος γενικά καί πρὸ ἰδιαίτερα γιά τοὺς Κερκυραίους συμπατριῶτες του. Ἡ Ἐξοχότητά Σας θά εὕρῃ στὸ συνημμένο ἀντίγραφο τὰ δικαιολογητικά πού ὁ Λόρδος Γκίλφορντ μοῦ ἀνακοίνωσε σχετικά μ' αὐτὴν τὴν ἀπαίτηση, πού ὑπῆρξε ἀπὸ παλιὰ τὸ ἀντικείμενο πάρα πολλῶν ἐπαφῶν μεταξύ τῶν διαμερισμάτων τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀπαιτήσεως δὲν ἠπόρεσα μέχρι στιγμῆς νά προμηθευθῶ τὰ ἔγγραφα. Φαίνεται τελικὰ πὼς ἡ ἀπαίτηση ἀφορᾷ ἓνα ποσόν, τὸ ὁποῖον ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις διέθεσε καί πού πολὺ πιθανῶς ἡ σημερινὴ κυβέρνησις δὲν μπορεῖ νά ἐπι-

στρέψη. Οὐδὲν ὡς λοιπὸν εἶχα τὴν πρόθεσιν νὰ προδικάσω τὴν ὑπόθεσιν, γιὰ τὴν ὁποία ἀπεφάσισα νὰ θέσω τὸν Λόρδο Γκίλφορντ σὲ ἀπευθείας συνεννοήσεις μὲ τὴν Ἐξοχότητά σας σ' αὐτὸ τὸ θέμα, ἀλλ' ἔχοντας ὑπόψιν τὸ σεβασμὸ πού ἀξίζει προσωπικὰ γιὰ τὸν ἄξιο ἐκτιμήσεως χαρακτήρα του καὶ γι' αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἐπιθυμοῦμε νὰ ἀποδείξουμε σὲ καθεὶ πού ἀφορᾷ τὴ βρεττανικὴ κυβέρνησιν· θέλησα ἔτσι νὰ τοῦ δώσω μιὰν εὐκαιρίαν νὰ συνομιλήσῃ μαζί σας ὁ ἴδιος σχετικὰ μὲ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀπαιτήσεώς του, πεπεισμένος πὼς θὰ τὸν ἀκούσετε μὲ εὐμένεια καὶ μὴ μπορώντας νὰ ἀποφασίσετε, εὐαρεστηθῆτε νὰ τοῦ ἐπιτρέψετε νὰ ἀναφερθῇ στὴν Αὐλή, πράγμα πού πρὸς τὸ παρὸν θὰ τὸν ικανοποιήσῃ.

Στὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα
τὸν Κύριο Κόμη de Goess

Δεχθῆτε κ.λ.π.
Metternich

Φαίνεται λοιπὸν πὼς ἡ συστατικὴ ἐπιστολὴ τῆς 13 Ἰανουαρίου 1819 ἔφτανε νωρὶς ἀπὸ τῆ Βιέννης στὴ Βενετία καὶ στίς 25 Ἰανουαρίου τοῦ 1819 ὁ Γκίλφορντ παρέδιδε στίς αὐστριακὰς ἀρχὰς τὴν παρακάτω ἐπιστολὴν συνημμένην μὲ τὴ συστατικὴ ἐκ Βιέννης ἐπιστολὴ καὶ τὸ δικό του ὑπόμνημα, ὅπως ἀκριβῶς βρέθηκάν στὸ ἀρχεῖο τῆς αὐστριακῆς διοικήσεως τῆς Βενετίας.

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Γκίλφορντ τῆς 25 Ἰανουαρίου 1819 εἶχε ὡς ἐξῆς:

Monsieur le Comte,

quoique je n'aie pas le moindre doute de la disposition du gouvernement de Venise à rendre justice en toute occasion, je prendrai la liberté de proposer à Votre Excellence un moyen de le faire à l'égard des prétentions des Septinsulaires sur l'héritage Flangini, sans qu'il compte un sou à la trésorerie. Les bibliothèques de St. Marc et de Padoue sont remplies de doubles qui ne servent qu' à les encombrer et nous serons tout aussi aise de recevoir les livres pour notre université que de l'argent en complément).

J'ai l'honneur d'être, avec le plus grand respect.

Monsieur le Comte

de Votre Excellence

le très humble et très obéissant serviteur

Guilford

à Venise au 25

Janvier 1819

[Ἐὰν καὶ δὲν ἔχω τὴν παραμικρὴ ἀμφιβολίαν γιὰ τὴ διάθεσιν τῆς κυβερνήσεως τῆς Βενετίας ν' ἀποδώσῃ δικαιοσύνην σὲ κάθε εὐκαιρίαν θὰ ἔπαιρνα τὸ θάρρος νὰ προτείνω στὴν Ἐξοχότητά Σας ἕνα τρόπο ἐνεργείας σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τῆς ἀπαιτή-

σεις τῶν Ἑπτανησίων σχετικά με τὴν κληρονομία Φλαγγίνη, χωρὶς νὰ ἐπιβαρυνθῇ οὔτε μιὰ πεντάρα τὸ Κρατικὸ Θησαυροφυλάκιο.

Οἱ βιβλιοθήκες τοῦ Ἀγίου Μάρκου καὶ τῆς Πάντοβας¹³ εἶν' ὑπερπλήρεις ἀπὸ διπλὰ βιβλία, ποὺ δὲν χρησιμεύουν παρὰ νὰ ἐμποδίζουν, καὶ ἐμεῖς θὰ εἴμαστε διατεθειμένοι νὰ δεχτοῦμε τὰ βιβλία γιὰ τὸ Πανεπιστήμιό μας ὅσα χρήματα κι' ἂν ἀπαιτηθοῦν γιὰ αὐτό.

Ἔχω τὴν τιμὴ νὰ διατελῶ με τὸν πιὸ μεγάλο σεβασμό, κ. Κόμη, τῆς Ἐξοχότητάς Σας ὁ πιὸ ταπεινὸς καὶ πιὸ ὑπάκουος δοῦλος

Γκίλφορντ

Εἰς Βενετία στίς 25 Ἰανουαρίου 1819].

Στὴν ἐπιστολὴ αὐτὴν τοῦ Γκίλφορντ ἀπάντησαν δυὸ μέρες ἀργότερα (27 Ἰανουαρίου 1819) οἱ αὐστριακὲς ἀρχὲς τῆς Βενετίας, οἱ ὁποῖες μάλιστα ἀρνήθηκαν νὰ προβοῦν στὴν παραμικρὴ παραχώρηση. Ἰδοὺ τὴν πλῆρην κείμενο τῆς ἐπιστολῆς τῶν αὐστριακῶν — ὑπογράφεται ἀπὸ κάποιον Schröndung; — πρὸς τὸν Ἀγγλο φιλέλληνα.

*Al Sua Eccellenza il Signor Conte
Guilford*

.Mylord,

La disposizione di questo che non può essere che sempre analoga alle intenzioni dell' Augustissimo mio Sovrano è certamente la più decisa a possibilmente regolare e favorire tutto ciò che inferisca il governo inglese. Mi sarà pure ben accetto di prestarmi à cose gradite raso la estimabilissima persona di V. Eccel.za a motivo della com-

13. Γιὰ τὴ βιβλιοθήκη τοῦ Ἀγίου Μάρκου τῆς Βενετίας βλ. Morelli Jacopo, *Della publica libreria di San Marco in Venezia. Dissertazione Storica di* —, *sacerdote Veneziano* (Morelli operette, τόμ. I., Venezia MDCCCXX), Luxoro Maria, *La biblioteca di San Marco nella sua storia*, Firenze MCMLIV, καὶ Mioni Elpidio, *Indici e Cataloghi, nuova serie VI, Codices Manuscripti Bibliothecae Divi Marci Venetiarum*, v. I, pars priore, Roma 1967.

Γιὰ τίς δυὸ σημαντικὲς βιβλιοθήκες

τῆς Πάντοβας βλ. Simone Stratico (Συμεὼν Στρατηγοῦ), *Relazione della Publica Libreria di Padova da Simone Straticò, publico professore e Biblioteco interino Per Comando dell' Eccellentissimo Magistrato il 28 Febb. 1773*, Federici F., *Della biblioteca di S. Giustina*, Padova 1815.

Πολύτιμη εἶναι καὶ ἡ ἐργασία τοῦ Γ. Σ. Πλουμίδη, *Τὰ παλαιὰ ἐλληνικὰ βιβλία τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης Βενετίας με προσθήκη ἀγνώστων ἐκδόσεων*, Ἀθήνα 1971, ἀνάτυπο ἀπὸ τὸν «Ἐρανιστὴ», ἔτος Θ', σ. 221 - 273.

*plicità de Settinsolari sull' eredità Flangini colla liquidazione generale de' crediti e debiti del Regno Lombardo - Veneto io non mi trovo al desiderato caso di dare in proposito à Vostra Eccellenza qualunqueiasi positiva dichiarazione, poichè già debitamente poste in corso le operazione . . .** nell' argomento conviene assolutamente attendere loro risultamento ed in ogni caso dovrei dipendere indi dalle auliche risoluzione. La di lei penetrazione vorrà pertanto persuadersi, Sig. Conte!, che non sussistendo un preciso titolo di giustizia ed essendo all' incontrario la rispettiva fondazione affatto locale di Venezia, così sotto la forma d'una pretesa non potrebbe giammai avere luogo verun impegno relativo mentre alla cessione de libri duplicati delle biblioteche di Venezia e di Padova, la quale ventura alternativa V.E. propone col gradito foglio di jeri.

Se pero indipendentemente dal suenungiato titolo, ebba, Sig. Conte, bramasse d'intavolare una qualche negoziazione per la desiderata cessione de libri io attenderò di lei ulteriori comunicazioni per avere poi il piacere di prestarmi a tutto ciò che potrà sollecitare di farmi pervenire da Vienna le autorizzazione neccessare onde secondare le di lei brame.

*Ho l'honore di dichiararse i sentimenti
della più distinta stima e considerazione*

Venezia 27 Gennaio 1819

Schröndung

Prevengo in fine S.E. che non ho mancato di rendere informata S. Eccellenza il Signore Principe di Metternich dello stato in cui si trova l' affare sudetto che cotanto interessa le nobili sue cure.

[Μυλόρδε,

Ἡ διάθεση τῆς κυβερνήσεως αὐτῆς ποὺ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι πάντοτε ἀνάλογη μὲ τις προθέσεις τοῦ Αὐτοκράτορά μου καὶ βέβαια ἡ πιὸ ἀποφασιστική, γιὰ νὰ διευθετῇ κατὰ τὸ δυνατόν καὶ νὰ εὐνοῇ ὅλα ἐκεῖνα ποὺ συμφέρουν στὴν ἀγγλικὴ κυβέρνησι. Θὰ μοῦ ἦταν βέβαια πολὺ εὐχάριστο νὰ συντρέξω σὲ εὐάρεστα ἔργα ἀπὸ ἐκτίμησιν πρὸς τὸ πολὺ τιμημένο πρόσωπο τῆς Ἐξοχότητάς Σας, ἀλλὰ ὡς πρὸς τὴ συνέργεια τῶν Ἑπτανησίων σχετικὰ μὲ τὴν κληρονομίαν Φλαγγίνῃ ἐγὼ δὲν βρίσκομαι στὴν ἐπιθυμητὴ θέσιν νὰ δώσω πρὸς τὸ παρὸν στὴν Ἐξοχότητά Σας ὅποιαδήποτε θετικὴ ἀπάντησι, μὴ καὶ εἶναι τὰ πράγματα, ἀφοῦ τακτοποιήθηκα κατὰλλῃλα, στὸ στάδιο τῶν ἐκτελέσεων . . . στὴν ὑπόθεσιν συμ-

* Διαγεγραμμένο στὸ κείμενο.

φέρει απολύτως να αναμένη κανείς το αποτέλεσμα της και σε κάθε περίπτωση θα ὀφείλε να εξαρτᾶται ἀπὸ τις αὐλικὲς ἀποφάσεις. Ἡ ὀξυδέρκειά σας θὰ σᾶς ἐπειθε, κ. Κόμη, ὅτι μὴ ὑπάρχοντος οὐδενὸς ἀκριβῶς τίτλου δικαιοσύνης καὶ ἐπειδὴ αὐτὸ εἶν' ἀντίθετο μ' αὐτὸ ποὺ συμβαίνει σ' ὅλη τὴ Βενετία, ἔτσι ὑπὸ μορφὴν μιᾶς ἀξιώσεως δὲν θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ δοθῇ καμιὰ ὑπόσχεση σχετικὴ μὲ τὴν παραχώρηση τῶν διπλῶν βιβλίων τῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Βενετίας καὶ τῆς Πάντοβας, τὴν ὁποία ἡ Ἐξοχότητά σας προτείνει μὲ τὸ χτεσινὸ σημείωμα.

Ἄν ὅμως ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸν παραπάνω τίτλο, ὁ κ. κόμης ἐπιθυμοῦσε ν' ἀρχίσῃ ὁποιαδήποτε ἐνέργεια γιὰ τὴν ἐπιθυμητὴ παραχώρηση τῶν βιβλίων ἐγὼ θὰ περιμένω τὶς τελευταῖες ἐπαφές της, γιὰ νὰ ἔχω ἔπειτα τὴν εὐχαρίστηση νὰ συμπαρασταθῶ σὲ ὅ,τιδήποτε μπορέσῃ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ὑπόθεσιν κάνοντας νὰ φτάσουν ἀπὸ τὴ Βιέννη οἱ ἀπαιτούμενες ἐξουσιοδοτήσεις, γιὰ νὰ βοηθήσουν στὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐπιθυμιῶν της.

Ἐχὼ τὴν τιμὴν νὰ ἐκφράσω τὰ αἰσθήματα τῆς πιὸ διακεκριμένης τιμῆς καὶ ὑπολήψεως

Βενετία 27 Ἰανουαρίου 1819.

Schröndung

Εἰδοποιῶ τέλος τὴν Ἐξοχότητά σου πὼς δὲν ἔχω παραλείψει νὰ πληροφορήσω τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν κύριο Πρίγκηπα Μέττερνιχ, γιὰ τὸ σημεῖο στὸ ὁποῖο βρίσκεται ἡ παραπάνω ὑπόθεσις ποὺ τόσον πολὺ ἐνδιαφέρει τὶς εὐγενεῖς σας φροντίδες].

Παραμένει τελικὰ ἄγνωστη ἡ τύχη τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Γκίλφορ στὶς αὐστριακὲς ἀρχὲς ποὺ φαίνεται πὼς μὲ «τακτικὴ παρελκύσεως» —ἔτσι τουλάχιστον προκύπτει καὶ ἀπὸ τὰ ἔγγραφα ποὺ ἐξετάσαμε παραπάνω— ἀπεγοήτευσαν τὸν Ἀγγλο φιλέλληνα. Κι' ἦταν φυσικὸ ἐπόμενο αὐτό, ἂν λάβουμε ὑπόψιν τὶς συνεχεῖς ἐνέργειες τῶν Ἑλλήνων τῆς Βενετίας ποὺ δὲν ἐπέφεραν κανένα ἀποτέλεσμα γιὰ τὴν ἐπιστροφή, ἔστω καὶ μέρους, τῆς περιουσίας τῆς Ἀδελφότητος.

Ἀθ. Ε. Καθαθανάσης